

Д.І. Гладка – студентка IV курсу факультету підготовки юристів для МЗС
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри міжнародного права
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **О.В. Сенаторова**

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

В основі політики України стосовно забезпечення прав і інтересів дітей лежать гуманістичні принципи і вимоги Конвенції про права дитини та інших міжнародних договорів у цій галузі, які закріплені у положеннях Конституції України й інших правових актах. Однак в Україні ще не створений механізм запровадження в життя держави і суспільства міжнародно – правових зобов’язань, передбачених Конвенцією 1989 р. [1, с. 59].

Це виявляється у тому, що переважна більшість законів (Закони “Про охорону дитинства”, “Про освіту” тощо), які спрямовані на захист прав дітей, у своїй більшості мають декларативний характер, оскільки права дитини проголошуються, тоді як гарантії щодо їх забезпечення не визначаються або визначаються неналежним чином.

Зокрема відсутність моніторингу за статистичними показниками відносно дотримання всіх прав, передбачених Конвенцією 1989 р., не дає можливості уряду визначити загрозливе становище щодо окремих прав дитини і виробити відповідну стратегію їх подолання. Відсутність комплексної програми допомоги вразливим родинам (неповна родина, родини з низьким рівнем прибутків) призводить до залишення дітей без догляду, відмови матерів від народжених дітей і веде до нелегального закордонного усиновлення і інших форм переміщення й торгівлі дітьми. В Україні нема правових засобів ефективного попередження і боротьби з поганим поведінням з дітьми у сім’ї, адже відсутні служби, які б займалися попередженням насильства над дитиною в родині [2, с. 280].

Одним з недоліків існуючої системи організаційно-правових заходів забезпечення прав дитини є недосконалість системи органів управління. Такі питання, як соціальний захист дитини, виплата дітям державної допомоги, освіта, охорона здоров’я, праця дитини та інші належать до компетенції значного числа органів державної влади та місцевого самоврядування (Міністерства у справах сім’ї та молоді, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров’я та їх органів на місцях).

Тому існує нагальна необхідність в упорядкуванні всієї управлінської діяльності у даній сфері та створенні єдиного інституту, який взаємодіє би з цими органами і забезпечував реалізацію прав дитини та їх захист. Таку роль, як це відпрацьовано у світовому співтоваристві, виконує інститут уповноваженого з прав дитини [3, с. 738].

Омбудсмани з прав дитини з’явилися порівняно недавно. Вперше ця посада була запроваджена у 1981 р. у Норвегії. На сьогоднішній день такий інститут ефективно функціонує вже в 78 країнах світу, серед яких є не лише розвинуті європейські та західні країни (Фінляндія, Швеція, Німеччина, Данія, Австрія, Канада) а й країни, що розвиваються (Гватемала, Колумбія, Коста-Ріка, Перу) [4, с. 105], а його введення на Україні рекомендоване

Конвенцією ООН з прав дитини, яка ратифікована Україною в 1991 р. Починаючи з 1995 р. 15 спеціалізованих дитячих омбудсманів було запроваджено у Російській Федерації [5, с. 37].

Функції та повноваження дитячих омбудсманів у різних країнах різні. Але, як свідчить практика, спільною рисою їх діяльності є здатність проводити незалежний, позавідомчий аналіз становища і проблем дітей, дотримання прав дитини суспільством і державою, що дає їм можливість ефективно охороняти інтереси неповнолітніх.

Світовий досвід діяльності спеціалізованих дитячих омбудсманів повинен підштовхнути наше суспільство до думки про необхідність його запровадження і в Україні. Основним критерієм доцільності створення Уповноваженого з прав дитини є його здатність впливати на покращання життя дітей, та той фактор, що існуюча в країні система органів опіки і піклування у наш час не гарантує належного забезпечення прав дітей [6, с. 60].

Наше суспільство повинно усвідомити, що забезпечення прав дитини на сучасному етапі розвитку України можливе лише за умови персоніфікованої роботи. Тільки всебічне урахування реальних проблем кожної дитини та введення незалежного правозахисного інституту, наділеного правом виступати від імені дітей і водночас зконцентрувавши свою діяльність виключно на захисті їх прав і свобод, може дозволити призупинити кризу дитинства і створити передумови для поступового подолання негативних тенденцій у сфері забезпечення прав дітей.

Література

1. Марцеляк О.В. Омбудсман з прав дитини: проблеми формування і розвитку у світі і в Україні // Право України. – 2003. – № 10. – С. 44-48.
2. Марцеляк О. В. Запровадження дитячого омбудсмана у світі та Україні // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса, 2003. – Вип. 18. – С. 280-284.
3. Тарасенко В.С. До питання про доцільність запровадження в Україні посади уповноваженого з прав дитини // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса, 2003. – Вип. 18. – С. 737-741.
4. Быкова Е.А. Международно-правовой механизм контроля за соблюдением обязательств государств в области защиты прав ребенка // Вестник Московского Университета. – Серия 11 “Право”, 2004. – № 2. – С. 95-106.
5. Марцеляк О.В. Особливості правового статусу регіональних омбудсменів Російської Федерації // Право і безпека. – 2003. – № 2’3. – С. 31-38.
6. Анисимов В.И. Некоторые теоретические аспекты формирования государственной политики в сфере обеспечения прав ребенка // Проблемы законности. – Вип. 46. – Научн. изд. – Х.: НЮАУ, 2001. – С. 36-40.